

רבינא אמר: משנתנו לא כדברי רבי ישמעאל היא (1) אלא לעולם, מתניתין רבי עקיבא היא, דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן.

ומה ששנינו "מפני תיקון העולם", כדעת רבי שמעון היא, דדריש בכל מקום טעמא דקרא [מפרש טעמם של דיני התורה] (2)

ואף כאן, אכן דאורייתא הוא, והתנא מה טעם הוא דקאמר, מה טעם אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם, וכפי שמבואר בבבלייתא כאן.

משלמין ממיטב דמזיק אלא ממיטב דניזק, אם כן מאי קל וחומר להקדש דקאמר רבי עקיבא? הלא משמע שלהקל בא, וכי בא רבי עקיבא להקל גם בהקדש! (14)

ועוד, הא אמר רב אשי תניא בהדיא, שנחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא, אם בדניזק שיימינן או בדמזיק שיימינן:

"מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם" שאמרה תורה מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: לא כי, אלא מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק.

שלותה] שנאמר: "לא תחבול בגד אלמנה". רבי שמעון אומר: עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה, כי הטעם לאיסור לקיחת משכון הוא משום שאם ענייה היא אתה חייב להחזיר לה כל יום את המשכון ואתה משיאה שם רע [חשד] בשכנותיה. ונראה, שחכמים ורבי שמעון נחלקו, האם רשאים אנו ליתן טעם לדין התורה, כאשר מחמת כן יתחדש דין שאינו לפי פשטות הכתוב. ומה שאמרו כאן "ורבי שמעון דריש טעמא דקרא" כי כאן יש נפקא מינה למעשה מנתינת הטעם.

ב. ראה בתוספות הרא"ש שכתב דאי לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא צריך למצוא נפקותא אף בנידון דסוגיין, ולא מסתבר לומר דנפקא מינה בשוגג, אם משלם בעידית או לא, כיון שאדם מועד לעולם. [כלומר, ואין נחשב "שוגג". וראה תוספות בבא קמא כז ב ד"ה שמואל ורמב"ן בבא מציעא פב ב]

ומסיים תוספות הרא"ש ושמה מהאי טעמא הוא דשיימינן בדמזיק, כלומר, לרבנן "מיטב שדהו" היינו של ניזק דומיא ד"שדה" שנאמרה למעלה, אבל לרבי שמעון, מחמת טעמא דקרא,

14. כי אין לפרש שהקל וחומר מתייחס אל עצם החיוב שהמזיק חייב להקדש, שהרי הברייתא עוסקת באיכות התשלום שהוא מעידית, ולא בעצם החיוב.

ואין לומר, שרבי עקיבא בא לחדש, שהקדש גובה מן העידית ולא מן הזיבורית, ומשום שדבר פשוט הוא, ואין בו רבותא, "חידושי הריטב"א"; וראה מה שהקשו התוספות כאן ובבבא קמא על פירוש רש"י, ובדברי הריטב"א נתיישבה קושייתם.

1. ולית ליה לרבי ישמעאל שומא בדמזיק כלל. [כלומר, אף מדרבנן] — רמב"ן לקמן נ א, וכן דעת הרא"ש שם ועוד ראשוני. ומשמע שזהו הטעם שמחמתו חולק רבינא על אביי.

ואפשר לפרש עוד, שרבינא רצה לפרש את המשנה אליבא דהילכתא, כיון דהלכה כרבי עקיבא מחבריו, וראה בהערה הבאה.

2. א. בבבא מציעא [קטו א] אמרו: אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה [אין לוקחים ממנה משכון על הלואה